

Київ Михайла Болотова: у столиці презентували книгу рідкісних світлин першої половини ХХ століття

30 ТРАВНЯ 2025, 10:44

МАРІЯ КАТАЄВА

201

Видання вийшло за кошти міста. Фото: Борис Корпусенко

Унікальне видання знайомить з містом, яким воно було сто років тому. Примірники будуть доступні у столичних бібліотеках.

28 травня у Музеї історії Києва презентували книгу «Київ Михайла Болотова», яка була рекомендована до друку Видавничою радою при Департаменті суспільних комунікацій КМДА та видана торік в рамках Миської цільової програми розвитку інформаційно-комунікативної сфери міста.

До видання увійшла колекція світлин Михайла Болотова 1920-40-х років, які зберігаються в фондах Музею історії Києва. Упорядницею стала науковиця Ольга Друг, яка дослідила доробок видатного київського майстра фотографії.

Мирослава Смірнова. Фото: Борис Корпусенко

«Ми продовжуємо видавати книги, які обирає Видавнича рада. Всі вони поповнюють столичні бібліотеки, — зазначила **директорка Департаменту суспільних комунікацій міста КМДА, депутатка Київради (фракція «УДАР») Мирослава Смірнова.** — Видання, яке ми презентуємо, наповнене неймовірними світлинами, на яких можемо побачити Київ 100 років тому. Храми та собори, які були зруйновані комуністичним режимом. І маємо змогу відкрити місто, якого вже немає.

Дякуємо депутатам Київради, що виділяють фінансування на книговидання, адже сьогодні важливо популяризувати нашу літературу та історію. У всіх охочих ще є можливість до 1 червня подати рукописи на розгляд Видавничої ради. І, можливо, саме їх твори побачать світ».

Ганна Старостенко. Фото: Борис Корпусенко

Як зазначила заступниця голови КМДА, депутатка Київради (фракція «УДАР») [Ганна Старостенко](#), цей проєкт ініціювала Діана Попова (гендиректорка Музею історії Києва, що пішла з життя у квітні 2025 року — Ред.), і було питанням честі завершити справу, яку вона почала.

«У такий непростий час, коли для нас пріоритетом є підтримка ЗСУ, міська влада знаходить можливість фінансувати такі чудові проєкти, — зауважила Ганна Старостенко. — Михайло Болотов увіковічив Київ першої половини 20 століття. Його світлини дають нам змогу познайомитися з історією нашого міста, дають сили та насагу робити його ще краще».

Ганна Старостенко, Вікторія Муха та Мирослава Смірнова. Фото: Борис Корпусенко

Голова Постійної комісії Київської міської ради з питань культури, туризму та суспільних комунікацій, депутатка Київради (фракція «УДАР») Вікторія Муха підкреслила, що культура є одним з пріоритетів міської влади.

«Ми воюємо не тільки за територію, а й за історію, ідентичність, культуру, які ворог хоче знищити, — зазначила Вікторія Муха. — Цей проєкт зберігає той Київ, який можемо побачити очима Михайла Болотова. Науковий і творчий доробок команди Музею історії Києва поповнить полицки столичних бібліотек, дасть змогу всім досліджувати історію нашого міста. Сподіваюсь, таких проєктів буде якомога більше. І ми готові цьому сприяти».

Ігор Степурін. Фото: Борис Корпусенко

Як зазначив виконавчий директор Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів, Голова Благодійного фонду «Бібліотечна Країна», керівник проєкту «Українська книжка бібліотекам країн Європи» Ігор Степурін, у 2024 році за міською програмою видали 21 книгу. Серед них — твори молодих поетів, прозаїків, наших захисників.

Він зауважив, що таким виданням, як «Київ Михайла Болотова» столиця може пишатися. І поділився планами видати книгу про музей історії Києва під час повномасштабного вторгнення, його проєкти.

Ольга Романюк. Фото: Борис Корпусенко

Директорка Публічної бібліотеки імені Лесі Українки для дорослих, член Видавничої ради при Департаменті суспільних комунікацій міста Києва Ольга Романюк зауважила, що у світлинах Михайла Болотова відчувається біль та смуток за зруйнованим та втраченим містом. Він любив Київ і намагався зберегти пам'ять про нього.

«Книга демонструє й цінність художньої фотографії, показує, як потрібно фотографувати», — підкреслила вона.

Ольга Друг. Фото: Олексій Самсонов

Упорядниця видання Ольга Друг поділилася, що ідея створення книги належала науковій частині музею і генеральній директорці Діані Поповій. Після доповіді про цю колекцію світлин на науковій конференції, вирішили, що кияни мають їх побачити.

Вперше ці 106 світлин були представлені широкому загалу у Київській картинній галереї у 1962 році на виставці «Старий Київ». Михайло Болотов помер у 1958 році, а експозицію зробила його дружина Ніна, яка готувала підписи до світлин. Після виставки вона подарувала цю колекцію закладу. А в 1988 році Київська картинна галерея у межах міжмузейного обміну передала її до Музею історії Києва.

«Готуючи видання, всі ці світлини потрібно було атрибутувати, оскільки підписи не завжди відповідали дійсності, — розповіла Ольга Друг. — Наприклад, фотографія була підписана 1920-ми роками, а на ній ми бачимо військового, який міг бути у 1945-му».

Також Ольга Друг підготувала вступне слово, де детальніше розповіла про постать Михайла Болотова, анотації до кожної світлини, яка описує, що на ній зображене і що нині на цьому місці, а також топонімічний покажчик із зазначення старих і нових назв вулиць. Готувала видання вона два роки, досліджуючи матеріали в архівах.

Книга містить світлини старого Києва. Фото: Борис Корпусенко

«Михайло Болотов був фотографом-аматором, учнем Миколи Петрова, який увійшов до списку 100 найвидатніших фотографів світу, що склали в 1980-х роках в Америці, — зазначила науковиця. — Микола Петров очолював фотографічне товариство „Дагер“ на початку 20 століття. І тоді Київ був одним з найбільших центрів фотографічної справи не лише на теренах російської імперії, а й всієї Європи. Тут пройшли два міжнародних великих фотосалони, де брали участь близько 400 представників з росії, України, США, Західної Європи».

За її словами, Михайло Болотов був на той час відомий, його фотографії перебували в колекціях багатьох киян. Нині світлини Болотова є також у фондах Музею однієї вулиці. А велику збірку, що мав києвознавець Анатолій Макаров, після його смерті придбав колекціонер з іншого міста, і наразі місце перебування світлин невідоме. Ольга Друг запрошує киян, в родинних колекціях яких є світлини Михайла Болотова, поділитися цим надбанням з музеєм, щоб ввести їх у науковий обіг.

Найбільша кількість світлин у книзі присвячені нашим святиням — Софії Київській, Києво-Печерській лаврі, іншим соборам та церквам. За словами Ольги Друг, Михайло Болотов знімав багато архітектури доби бароко (XVIII століття), яке тоді вважалося в суспільстві історичним надбанням, та класицизму (перша половина XIX століття). І не фотографував модерн та неоренесанс, що на той час було звичайною забудовою.

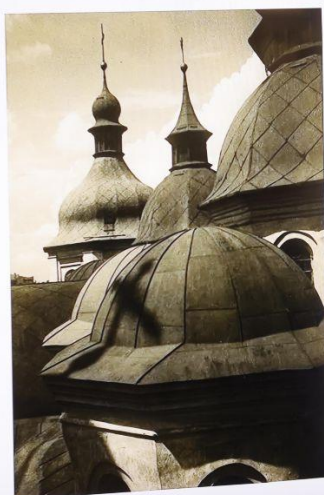
Софійський собор
Дві апсиди вівтарної стіни. Київ. 1920 рр.

Вечірній Київ

Світлини Михайла Болотова. Фото: Борис Корпусенко

Бані Софійського собору та дзвіниця.
Київ. 1945 р.

Вечірній Київ

Світлини Михайла Болотова. Фото: Борис Корпусенко

Фотографії Михайла Болотова є важливим джерелом вивчення історії, які дають змогу дізнатися, що відбувалося в той чи інший час. Так, можна

помітити, що у 1920-х на апсидах Софійського собору не була відкрита кладка, вони були затицьковані. А сьогодні відкрита, щоб люди побачили як кладку XI століття, так і оздобу храму XVIII століття. Також на світлині 1945 дзвіниці Софії Київської темні, бо під час війни вони були пофарбовані суриком, щоб не блищало золото. А в 1953 році бані очистили та оновили.

Михайло Болотов звертав багато уваги на архітектурні деталі. Найулюбленіший його мотив — репіді-сонечки, які прикрашають барокові споруди.

Книга «Київ Михайла Болотова» складається з двох частин. В першій вміщена колекція його світлин, поділена на розділи за топонімікою: Верхнє місто, Поділ, Липки, Печерськ та околиця Києва.

До другої частини увійшли знімки фотографів, у яких він вчився або які демонструють Київ його часів: від 1870-х до 1930-х.

Ольга Друг розповідає про світлини Михайла Болотова. Фото: Борис Корпусенко

Унікальність видання в тому, що вперше друкуються світлини Болотова тих споруд та пам'яток Києва, яких вже немає. Наприклад, Щекавицьке кладовище з церквою, де були поховані представники міського самоуправління, а також стояв пам'ятник київському архітектору Андрію Меленському. У 1934 році радянська влада вирішила перетворити кладовища на парки відпочинку для трудящих. Зруйнували й Військовий Микільський собор в стилі українського бароко, на його місці нині розташований готель «Салют» та Палац дітей та юнацтва.

Водночас деякі споруди міста, які збереглися до наших часів, нині мають кращий вигляд і відреставровані. Наприклад, Брама Заборовського, кам'яниця, де нині працює Музей гетьманства (вулиця Спаська, 16Б) або будинок в стилі класицизму на Князів Острозьких, в якому діє Музей української діаспори.

Презентація видання. Фото: Борис Корпусенко

Як поділилася Ольга Друг, восени музей готує фотовиставку «Київ через об'єктив» з фондів музею, на якій представлять світлини другої половини XIX — першої половини XX століття. Зокрема, роботи Михайла Болотова.

Нині декілька його світлин можна побачити на виставці «Тіні старого Києва», що відкрита на четвертому поверсі музею.

Михайло Болотов. Фото: Борис Корпусенко

Світлини Михайла Болотова на виставці у музеї. Фото: Борис Корпусенко

Також науковиця зазначила, що колектив думає й над виданням великої книги «Скарби музею». В наш час відкрити експозиції неможливо, однак

музейники прагнуть, щоб люди побачили ті унікальні речі, які зберігаються в фондах. За три роки закладу виповниться вже 50 років, і йому є що популяризувати.

Нагадаємо, примірники книги «Київ Михайла Болотова» можна знайти в столичних бібліотеках.

Читайте також:

- Голос Криму має бути почутий: у столиці [презентували](#) книги, присвячені окупованому півострову. Це видання художніх оповідань «Розкажіть мені про Крим» та документальних свідчень «Київ-Крим. 10 років окупації».
- «Вікно на Хрещатик»: у столиці [презентували](#) поетичну збірку Людмили Живолуп. Дебютна книга переможниці та лауреатки багатьох мистецьких конкурсів доступна у київських бібліотеках.
- У Києві [презентували](#) поетичну збірку про красу та силу України «Канти мандрівних музик». Книга дає можливість поринути у загадковий світ душі, історії, незгасимої боротьби та глибоких роздумів.

Марія КАТАЄВА, «Вечірній Київ»